ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 23 դեկտեմբ. 80

Ի նպաստ Նախիջևանի «Դպրոցասիրաց» ընկերութեան փոքրիկ մէջ. խնամք մի պատուարժան աղջկանց կատարված է երկու ժամանակին մի հանգամանքութիւն, որ արդիւնք ,ունեցել է 90 րուբլ. և որ ուղարկում եմ ձեր խմբագրութեանը այդ Նախիջևանի հետ միասին.

Հանձնեք հասուցանել սոյն գումարը «Արշալոյս» ընկերութեանը, որ աւանդած է Կ. Գաբրիէլ Նախիջևանի երկու ընկերութեանց պարտականութիւնը.

«Արշալոյս» ընկերութիւնը աղքատութեամբ պիտի առանց փոքրիկ աղջկանց այս նուէրը, որ առաջինը չէ, և անձն որ պիտի գալէ դառնալ, գի շատ անգամ իրենց առատաձեռնութիւնը ցուցին յօգուտ աղջկանց այլ և այլ ձեռնարկաց. Այս ժամուս, որ «Արշալոյս» ընկերութիւնն ունի ամենամեծ ծախսեր, որոց համապատասխանող չէին իր հասոյթները, որ և է նուէր մի մեծամասնութեան նշանակութիւն կը ստանայ. Ցանկալի էր որ այս հանգամանքն ի նկատի առնելով կովկասի հայերը վերստին բաց թողին իրենց նուիրատուութիւնները որ վաղուց դադարել են և որոց վրա ընկերութիւնը նորանոր գործոց ձեռնարկած ժամանակ կը նայէր իբրև ամենահաստատ մի աղբիւրի վրա. Նամակս կից կը գանէք անուանց ցուցակը, որ և կը խնդրեմ տպագրել.

Աղէքսանդր Մէլիք-Հայկազեանց տարեկան 50 րուբլ. Յովհաննէս Հասան-Ջալալեանց 10 րուբլ. Կարապետ Միքայէլեան Գաբրիէլեանց 20 րուբլ. Նիկոլայ Մէլիք-Հայկազեանց 10 րուբլ. ընդամենը 90 րուբլ.

Այդ փողը ստացված լինելով փետրվարի 14-ին, ներկայ 1881 թւին, ուղարկվում է «Մշակի» ռ. խմբագրին.

Յ. Շահնազար

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ. տ. Թ. Մարգարեանի ձեռքով 5 րուբլ յօգուտ վանի սովեալների հետևեալ անձերից նուիրված. Ղուկաս Ամարցեանց 2 ր., Խաչատուր Մէլիք-Աղազարեանց 2 ր., Յովհաննէս Աւետիսեանց 1 րուբլ.

—

ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ այս օրերս լոյս տեսաւ Յարութիւն քահանայ Պօպօվեանցի աշխատասիրած դասագրքի երկրորդ հատորը «Պատմութիւն նոր կտակարանի, համաձայն կարևոր բացատրութեամբ և Պօպէլասիու աշխարհագրութեամբ». Գինն է 60 կոպէկ. Գրավաճառներին նշանաւոր զիջում կը լինի. Ցանկացողք կարող են գրել հետևեալ հասցէով «Въ Москву, домъ Армянской церкви, священнику Артемію Попову.»

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ գաւառի Դ...-Բէգլու գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղում նորմ ո ղ ա է լինել՝ անասունների պ ա տ կ ո ւ մ են իրար հետ. Օրերումս երկու անասուն՝ մի ցուլ և մի ավանակ, դուրս վազեցին, քաշքշուելով և մեծ բազմութեամբ իրար հետ պառկեցին. Հարստները երևք որ է տևել.»

—

Մեզ գրում են Հին-Նախիջևանից. «Մեր ուսումնարանի ծառայողներից շատերը արձակուեցին և առհասարակ մեր դպրոցական վարչութեան մէջ մեծ փոփոխութիւններ պատահեցան.»

—

Գ. Աղասի Մէլիք-Աւշարեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Ընթերցողները յիշում են «Մշակի» 1879 թւի № 226 մէջ իմ երկտող նամակս, որով ես յայտնում էի թէ մի հայ վաճառական ժողովել էր յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան 40 րուբլ և չէր համարել բաշխել նկատելու. Դարձեալ բաշխեց էր Թիֆլիսից. Այժմ վերադարձաւ և ես տեսայ նրան համոզել որ տայ այն քառասուն րուբլ. Բայց իմ խօսքերս զուր անցան. պարոնը դանդաղեցաւ տալու գիւղեր սկսեց թէև պատճել, իսկ փողը դարձեալ չէ տալիս.»

—

Անգղի գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղը կառավարութիւն ունի մի չինական ուսումնարան, թէ իր թէ շրջակաները համար. Դրա վրա զարմանում ենք մեր թեմական տեսչի ուշադրութիւնը։ Հատ անգամ մեզ նախատում են, որ մենք անդադար միմիայն դպրոցների վրա ենք խօսում, բայց դաւառական թղթակիցը այլապէս չէ կարող վարուել, քանի որ հայոց դպրոցների մեծ մասը անմխիթար դրութեան մէջ են, իսկ հոգևոր կառավարութիւնը դպրոցական գործերը յանձնում է այնպիսի անձնաւորութիւններին, որոնք չեն կարող, կամ չեն կամենում այնինչ անել.»

—

Յայտնի է որ ներկայ տարւոյ սկսած հայոց դպրոցներում ուսուցչական պաշտօն վարել ցանկացողները պէտք է ուսուցչութեան քննութիւն տան պետական դպրոցներում. Դաւառական մեր ներկայ ուսուցիչներից շատերը, ինչպէս անձամբ խմացանք, չունենալով հարկաւոր ունակութիւններ այդ քննութեան չափի և եղանակի մասին, մոլորված են մնացել, անհանգիստ և անորոշ դրութեան մէջ գանվելով. Հրաւիրում ենք մեր թեմական բոլոր առաջնորդներին գանել կարգ կերպով ծանօթացնել մեր ուսուցիչներին քննութեան պայմանների էութեան հետ, որպէս զի նրանց համեմատ փարժապետներն էլ իրանց պատրաստութիւնը տեսնեն.

—

Մեզ գրում են ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ որ յունվարի 30-ին քաղաքի հայ-թատրոնասէրների խումբը բարեգործական նպատակով ներկայացրեց «Պէպօ» և «Հացը թունաւոր կտրայ» պիէսները. Ներկայացումը լաւ անցաւ. Արտիստները իրանց մասնաւոր դերերը թողած ուրախութեամբ մասնակցեցին հանրօգուտ գործին. Մի շաբաթից յետոյ դարձեալ ներկայացումն պէտք է լինէր.

—

Փետրվարի 11-ից մեզ գրում են ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ. «Այսօր գիշերը մտնում են գողերը մի հրէայի տուն, այդ տան կենդաններին կողոպտելու դիտաւորութեամբ. Տան տէրերը և փոքրիկ երեխան զարթնելով սկսում են աղաղակ բարձրացնել. Աւազակները սրի հարւած են տալիս տան տիկնոջ և շտապով հեռանում են տանից, առանց որ և է աւարի.»

—

Մեզ գրում են Ախալքալաքից որ տեղական իշխանութիւնը արգելել է հոգևորականներին յանձնել հոգևորական ընթերցարանը. Նոյնպէս արգելված է աղքատների համար հանգանակութեան շարունակելը.

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գիմնազիաների և բէալական դպրոցի մէջ հայոց կրօնի և հայոց լեզուի դասատուութիւնը շատ պակասաւոր է. Վաղուց է այս ուսումնարանների մէջ հայ ուսուցիչը սա չէ գրել. Նորերումս, լսում ենք, քահանաներից մէկը նշանակվել է կրօնուսույց այդ դպրոցներում, բայց դժբաղդաբար նրան ա...-հայրը աղէտներից է և բացի հեքեաթ ասելուց, ուրիշ բան չը գիտէ. Մեր հասարակութիւնը այդ կողմից շատ անհոգ ու անտարբեր է, նա չէ մտածում փոքրով օրինաւոր ուսուցիչ վարձել, իսկ անվարձ, միայն պարգևի յուսով ուսուցիչ լինելը, ի հարկէ ոչ ոք չի ցանկանայ.»

—

Մի քանի ժամանակ սրանից առաջ մենք յայտնած էինք որ Հասավ Ծախիվից համարների հետ միասին «Մշակը» ունի բաժանորդ 1000 բաժանորդ, իսկ այսօր մենք կարող ենք յայտնել, որ առանց Հասավ Ծախիվից համարների մենք ունենք աւելի 1000 բաժանորդ.

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ խնդրում են հաղորդել որ վերջնական հաշւով ուսանողական վերջին ներկայացումից մնում է զուտ արդիւնք 844 ր. 5 կ., իսկ ծախսը եղել է 272 ր. 95 կ.. Թղթակիցը աւելացնում է. «Ա. Դ. իր նամակում երևակ մասնակցել է յիշել տ. Մանուէլեանցին և նրա բարեխիղճ և աչալ խաղի մասին մի խօսք անել Ախալցխայի գերում.»

—

Թիֆլիսում, որտեղ 40.000 հայ բնակիչ կայ, «Մշակը» ունի ոչ աւելի քան 200 բաժանորդներ, որոնցից մեծ մասը պաշտօնեաններն են, իսկ բուն թիֆլիսցիները շատ քիչ են. Բարեբ ուսում առողջներից 5 կամ 6 մարդ են գրված լինում մեր լրագրին. Բնական չէ որ 40.000 թիֆլիսցիներից միայն 200 հոգի են գրվում մեր լրագրին, բայց այդ առողջներից շատերն էլ իրանց թերթը կարդալուց յետոյ, ուղարկում են նոյն թերթը գաւառական քաղաքները իրանց ծանօթներին և այդպիսով վճարում են խմբագրութեանը. Մի խօսքով հայը, մանաւանդ թիֆլիսեցին ոչ թէ միայն այնինչ մինչոց չէ գործ դնում որպէս զի նպաստէ իր մայրենի լեզւով հրատարակվող լրագրի գոյութեանը, բայց ամեն միջոց գործ է դնում որպէս զի վնասէ նրա գոյութեանը.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

—

„Polit. Corresp." լրագրին փետրվարի 8-ից գրում են Կ. Պօլսից հետևեալը. Գինուորների և յունական հարցերը երկուսն հոգսեր են կազմում, որոնք չափազանց անհանգստացնում են Բ. Դուռը և որոնց նա անկարող է յաղթել. Սուլթանը գիտէ ոչ որի չէ հաւատում. Խորհրդական խորհուրդ նա մի խորամանկութիւն է համարում և գիշերամուտքի բոլոր գործողութիւնները, նրա կարծիքով, դաւաճանութիւններ են. Սուլթանի այդպիսի տրամադրութիւնը, նրա խորհրդատուների երկչոտութիւնը, որոնք չեն համարձակվում առաջարկել սուլթանին, որ նա իր գէշնամ... ամենամեծ չափը ցոյց տայ, գեներալների խորհուրդները, որոնք կամենում են գործը պաշարմամբ հասցնել, որպէս զի կարողանան իրանց դրամները լցնել, ազդակրութեան պակասութիւնը, նոյն գործերի այժմեան դրութիւնը տեսանելի են դարձնում. Ամենից առաջ թիւրքերը կամենում են դրամ ձեռք բերել, որպէս զի կարողանան պատրաստվել պատերազմի համար, որ, նրանց կարծիքով, այժմ անհրաժեշտ է դարձել. Դրա համար առաջարկվում են ֆինանսական շտապանց խոստմունքներ, այնպէս որ նրանց կատարելը մինչև անգամ անկարելի է Կ. Պօլսի մէջ բացառական հարցեր կը մնացին, որովհետև այդ քաղաքը թէ անցկացում և թէ այժմ վայելել է մեծ արտօնութիւններ. Գերմանիա և Դալմատիա մահմետական աղգաբնակութիւնը մինչև այժմ շատ քիչ հարկ է տալիս. Կ. Պօլսի մէջ անշարժ կալուածներ ունեցող փաշաների վրա մեծ քանակութեամբ աղաւնիներ կան և ոչ ոք չէ համարձակվում նրանցից պահանջել այդ տուրքերը, որովհետև նրանք փաշաներ են. Մահմեդական թագաւորութեան մէջ այնպիսի անհաւասարութիւններ են կատարվում, որոնց պատճառով պետական գանձարանը զրկվում է իր եկամտի գրեթէ կէսից.

Յայտնի է, որ Թիւրքիա-Յունաստանի քրիստոնեաները չեն ընդունվում զինուորական ծառայութեան մէջ և դրա փոխարէն հարկ են վճարում. Նոյն հարկը վճարում են և պոլսեցի քրիստոնեաները, թէպէտ Կ. Պօլիսը ազատված է զինուորական ծառայութենից. Այժմ երբ մայրաքաղաքի մէջ էլ կը սկսեն զինուորներ հաւաքել, քրիստոնեաները ազատված կը լինեն միմիայն հարկը երկու անգամ տալ.

—

ՍՏՐԱՏՖՕՐԴ-ՐԵԴԿԼԻՖԻ ԳԻՐՔԸ

Լոնդոնի մէջ հրատարակվեցաւ Արևելեան պաշտօնական հանդուցեալ լորդ Ստրատֆօրդ-Րեդկլիֆի գիրքը „Արևելեան հարց" վերնագրով. Այդ հեղինակութեան հետևեալ կտորը նուիրված է Օսմանեանի պահանջներին:

„Նախամեծարների վրա հիմնվելով, ես կամենում եմ ասել, որ քրիստոնեայ պետութիւնները իրաւունք չունեն սուլթանից գիջումներ պահանջել յօգուտ Օսմանեանի: Ես համոզված եմ, որ Օսմանեանի պահանջները անհիմն են. Այն իրաւունքը, որ ուսումնարանական պատերազմի ժամանակ Օսմանեանը չը յայտնվեցաւ Արևելքեայի վրա, այնինչ նշանակութիւն չունի, որովհետև Եւրոպան Օսմանեանի դէմ ոչ մի թշնամական գործ չէ կատարել. Իմ կարծիքով Եւրոպայի քրիստոնեայ պետութիւնները Օսմանեանին այնինչ չեն խոստացել բացի այն, որ նրա խնդիրը իր ժամանակին կը քննէի և այդ քննութենից յետոյ նրանք խորհուրդ տային աւելի յայտնի թիւրքական սահմանները. Չեմ կարող այժմ առաջել թիւրքային կառավարել այդ խորհուրդը ոչ թէ միայն անիրաւացի կը լինէր, այլ և եւրոպական շահերի համար. Օսմանեան թիւրքական այժմեան սահմանները կատարելապէս լաւ են, որովհետև նրանք բաժանում են մեծ պետութիւններին և միջոց են տալիս Օսմանեանին պաշտպանել իր երկիրը. Զարմանալի չէ, որ յոյները ցանկանում են ընդարձակել իրանց սահմանները. Եւրոպան կանգնած խորհուրդ տալու Թիւրքիային աւելի յունական սահմանները, բայց այժմ ասելով այդ չեն պահանջում, այլ պնդում են, որ նա նահանջներ զիջանէ Օսմանեանին, իսկ այդ գործը ոչ թէ խաղաղութիւն կը հաստատէ, այլ կը խրախուսէ յոյներին և մի քանի ժամանակից յետոյ նա դարձեալ նոր գիջումներ կը պահանջէ. Թիւրքերը յոյներին չեն գրկել, իսկ Եւրոպայի շահերը պահանջում են, որ Թիւրքիան աւելի զօրեղ լինի և ոչ թէ թոյլ. Թիւրքիան երբէք չի մերժի չափաւոր գիջումներ անել Օսմանեանին և այդ չափաւոր դրժողութիւնը կարելի է առանց սահմանի տալու նրա վրա ծանր ճնշում գործելու, որ անգատութիւն է քրիստոնեայ Եւրոպայի համար և որ նրա շահերին հակառակ է. Յոյների խաւարամտական իրաւունքների ամենամեծ չափը համապատասխան չէ կարող լինել նրանց այժմեան պահանջներին."

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Italie» լրագիրը հետևեալ անցքն է պատմում իտալական թագաւորի Անգլիայում արած ճանապարհորդութիւնից. Երբ Պաւնեց քաղաքի պաշտօնեաները ներկայացան թագաւորին, նրանց թւում կար և Սուլֆիա նահանգի ներկայացուցիչը. Այդ նահանգը, ինչպէս յայտնի է, հայրենիքն է Պաւանանալի, որ մի քանի տարի առաջ փորձ էր փորձել թագաւորին սպանել. Թագաւորը գիտեց նահանգի ներկայացուցչին, հարցնելով թէ Պասանանալի ազգականներից ով կայ կենդանի. «Նրա մայրը կենդանի է»,—եղաւ պատասխանը. «Խեղճ կինը ինչ դրութեան մէջ է», հարցրեց թագաւորը. «Նա շատ աղքատ և թշուառ դրութեան մէջ է, ձերդ մեծութիւն». Միւս օրը Պասանանալի մայրը թագաւորից ստացաւ 500 լիրա.

* *

Այս օրերս վախճանվեցաւ Փարիզում Բրիւալի Վերսալիեցում մի պառաւ անգլիուհի օրիորդ, թողնելով մի կտակ, որը կարելի է համարել ինքնասիրութեան և ինքնապաշտութեան մի հրէշաւոր օրինակ. Իր հարստութիւնը, որ համնում է մինչև 170.000 ֆրանկի, կտակագրել է նա հետևեալ կերպով.—100.000 ֆրանկ նշանակել է իր գերեզմանատան համար Պէր-Լաշէզ-գերեզմանատան մէջ, 15.000 փոքրիկ անասունների խնամատար ընկերութեանը և 20.000 նոյն տեսակ ընկերութեանը Լօնդոնում. Մնացած գումարը պէտք է դրամի իբրև գրամագլուխ, որի տոկոսներով իր մահից յետոյ նրա այդ մնացած շներին ու կատուներին կերակրեն և խնամեն. Այդ տարօրինակ կտակ տեսողի համար, ինչպէս երևում է մարդիկ ոչինչ նշանակութիւն չունէին.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 19 փետրվարի. Գեներալ Բօբերտս նշանակված է Զուլուլենդի մէջ գործող հրամանատար. Նատալի նահանգապետի հրամանով Բերսեօ գի կցուց. Նոյնպէս Ենտոկից և Ինդիայից ուղարկված են օգնական զօրքեր հրամանատարի զօրքերին.

ԱԹԷՆՔ, 19 փետրվարի. Պատմում են որ Այրանական միութիւնը տարաւ թիւրք պաշտօնեաներին Գրիգորէսից և զրուեց այդ քաղաքը.

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 փետրվարի. „Голосъ" լրագրին հաղորդում են Զուլուից Աքաշաբատում, որ այդտեղ յայտնվեցաւ ժանտախտ և շատ մարդ արդէն մեռան. Ցեղը շրջապատել են զօրքերի կորդոնով.

ԼՕՆԴՕՆ, 19 փետրվարի Լորդերի ժողովը ընդունեց երրորդ ընթերցանութեան յետոյ իրլանդական սահմանական բիլլը. Համայնքների ժողովում սկսվեցան վիճաբանութիւններ Իռլանդիայում զէնք կրելու արգելման բիլլի երկրորդ ընթերցանութեան առիթով. Կոմբսօր առաջարկեց մերժել այդ բիլլը.

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 փետրվարի. Պաշտօնական լէյտենանտ-Ջեներալ Չեռնյաևի օգնական գեներալ Բարանցովին շնորհված է կոմսութեան տիտղոս իր տարադրել մահացեալ հետ. Հրատարակված է յայտնել երկու միացներ՝ մինը արծաթեայ Դեօք-Թափէի առման յիշատակին, միւսը բրօնզեայ 79—80 թւերի պատերազմի յիշատակին. Հրամայված է նրանց, որոնք մասնակցել են Դարսի առման մէջ, կրել արծաթեայ մետալ, փոխանակ առաջվայ բրօնզեայ մետալի, որ կայ որ Սիբիրի բռնկեցին վճռված է.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ